

Arne Mikk ja tema «Pikk jõulueine»: Rauno Elp (vasakult), Teele Jõks, Janne Ševtšenko, Mart Laur ja Oliver Kuusik aktsioonis.

OOPER. Estonia teatri vanameister **Arne Mikk** tähistab reedel oma 80. sünnipäeva

Kõigi teede pikkus ajas o

ARVUSTUS

ALVAR LOOG
ooperikriitik

Paul Hindemith

«Pikk jõulueine»

Dirigendid Risto Joost ja Vello Pähn
Lavastaja Arne Mikk

Esietus 12. aprillil Estonia teatri
kammersaalis

ooperi «Pikk jõulueine» (1961) lavastuse. Tegu on Paul Hindemithi viimase, vähetuntud ja esitamisest peaaegu täielikult «pääsenud» muusikadraamaga.

Teose valik tundub olevat programmiline: elu- ja teatridramaturgia on pandud siin üksteisega hingelõikaval moel riimuma. Mikk kasutab oma suurt sünnipäeva elu püsiväärtuste meeldetuletamiseks. Mis sest, et kohati-se matusemeeleolu hinnaga.

Thornton Wilderi samanimelise näidendi põhjal valminud libreto on unenäoline, kiretult poeetiline ja kainelt (järele)mõtlik. Wilder ja Hindemith portreerivad selles ooperis aega. Aeg on teatavasti surma varjunimi – sile ja suupärane eufemism meid kõiki parata-

matult tabava saatuse depersonifitseerimiseks. «Pikk jõulueine» kujutab enesest aga katset aega isikustada, näidata teda aktsioonis, vaadata talle silma.

See on ühe perekonna, täpsemalt nende maja jõululaua lugu. Jõuluõhtu ja laud esinevad selles teoses kui teatud konstandid – nende ajal/taga saab kogu pere aastas korra alati kokku. Ooper esitab nii sõnaliselt kui ka muusikalises dramaturgias pühade tsüklilist taastulemist, tegelaste vabalangemist läbi elu. Nelja põlvkonna 90 aastat vältav lugu mängitakse laval maha 50 minutiga.

Hindemithi ooper näitab aja kiretut loogikat. Kõik tegelased on selles loos kõrvaltegelased; kõigest statistid, kes liiguvad

kaadrist (ehk jõululaua tagant (ehk elust)) läbi nagu puude varjud üle hoovimuru lühikesel päeval jooksul. Igäihel on ainult mõni minut eetriaega: mõni repliik ilmast, lastest ja äri-asjadest ning juba aeg minna. Ilma et laval (ehk elus) üldiselt sellest suuremas plaanis midagi muutuks. Autorid näiksid kui osutavat, et ajaloo sisemine tõde, ilu ja valu peituvad selle kirjeldatud loogika kiretuses.

«Pikk jõulueine» on ooperina justkui kiirkerimisega vaadatud film: tegelased ja olukorrad sulavad üheks, tekivad mustrid, mida normaalkiirusega vaadates ei märkaks. Pinnale kerkiavad korduvad repliigid ja misantstseenid, riimuvad elusattused. Neid saadavad korduvad

motiivid bene ennuste autda ette.

Mikk žanrimääraks ristitud milistest lähenemine nimetu n vastuses timentali tos ja Hir

Lavar ne ja maitei Soe). L dunaami na toimis nal. Suure se loogika meelest si

...üks, Janne Ševtšenko, Mart Laur ja Oliver Kuusik aktsioonis.

FOTO: TOOMAS TATAR

Arne Mikk tähistab reedel oma 80. sünnipäeva ooperiga.

...e pikkus ajas on võrdne?

(1961) inde-
ud ja
likult
maga.
levat
ridra-
kstei-
numa.
ünni-
eelde-
ohati-
a.
mani-
almi-
kire-
(järe-
mith
peris
urma
ärane
arata-

matult tabava saatuse depersonifitseerimiseks. «Pikk jõulueine» kujutab enesest aga katset aega isikustada, näidata teda aktsioonis, vaadata talle silma.

See on ühe perekonna, täpselt nende maja jõululaua lugu. Jõuluõhtu ja laud esinevad selles teoses kui teatud konstandid – nende ajal/taga saab kogu pere aastas korra alati kokku. Ooper esitab nii sõnaliselt kui ka muusikalises dramaturgias pühade tsüklilist taastulemist, tegelaste vabalangemist läbi elu. Nelja põlvkonna 90 aastat vältav lugu mängitakse laval maha 50 minutiga.

Hindemithi ooper näitab aja kiretut loogikat. Kõik tegelased on selles loos kõrvaltegelased; kõigest statistid, kes liiguvad

kaadrist (ehk jõululaua tagant (ehk elust)) läbi nagu puude varjud üle hoovimuru lühikeste päeva jooksul. Igaühel on ainult mõni minut eetriaega: mõni repliik ilmast, lastest ja äri-asjadest ning juba aeg minna. Ilma et laval (ehk elus) üldiselt sellest suuremas plaanis midagi muutuks. Autorid näiksid kui osutavat, et ajaloo sisemine tõde, ilu ja valu peituvad selle kirjeldatud loogika kiretuses.

«Pikk jõulueine» on ooperina justkui kiirkerimisega vaadatud film: tegelased ja olukorrad sulavad üheks, tekivad mustrid, mida normaalkiirusega vaadates ei märkaks. Pinnale kerkiavad korduvad repliigid ja misanstseenid, riimuvad elusaatused. Neid saadavad korduvad

motiivid muusikas. Aeg ei häbene ennast korrata ning selle teose autorid ei heida talle seda ette.

Mikk on hoidunud selle žanrimääratluselt tragikomöödiaks ristitud teose lavalepanekul nii traagilistest kui ka koomilistest rõhuasetustest, tema lähenemisnurka kannab teatav nimetu melanhoolia. Miku lavastuses on selgelt rohkem sentimentalismi kui Wilderi libretos ja Hindemithi muusikas.

Lavaruum oli funktsionaalne ja maitsekas (kunstnik Kristi Soe). Lihtsa, ent leidliku aja dünaamikat väljendava võttena toimus portreede galerii seinal. Suure taustapildi vahetumise loogika oli järgitav, ent minu meelest sisuliselt mitte eriti jär-

jekindel. Pisut võiks ette heita ka seda, et jõuluaja kontekst oli laval jäetud visuaalselt markeerimata (kui mitte arvestada ehitamata kuuske, mis jäi peaaegu väljapoole lavaraami).

Laval käis kokku kümme lauljat ehk umbes pool Estonia ooperisolistidest koos paari külalisega. Lühikeste, ent suurtäpsust ja head partneritunnust eeldavate retsitatiivsete partiidega, kus sees ka sprinterlikud sooloosad, said kõik suurepäraselt hakkama. Enamiku karakterite puhul tuli vananemist väljendada vokaalsete vahenditega. Eriti nauditavaks kujunesid paar *piano's* ansamblistseeni. Estonia kammerorkestrit dirigeeris esietendusel kindlakäeliselt Risto Joost.